

Nes kommune
Postboks 114
2151 ÅRNES
postmottak@nes.kommune.no

Telefon + 47-48 17 07 85
Org.nr. 975 615 308 MVA
E-post leder@oa.birdlife.no
Internett oa.birdlife.no

Deres ref.
25/3137

Deres kontaktperson

Vår ref.
sak/829

Vår kontaktperson
Knut Eie

Dato
06.03.2026

Merknader til planprogram – kommunedelplan for klima og energi 2027–2040

BirdLife OA viser til at kommunen har varslet oppstart av arbeid med revisjon av kommunedelplan for klima og energi. Forslag til planprogram er lagt ut på høring med frist 06.03. Vi konsentrerer oss her om naturmangfold generelt, fugler og deres leveområder samt viktige natur- og friluftslivsområder. Vi oppfordrer kommunen til å legge særlig vekt på disse hensynene i det videre planarbeidet, og til at prinsippene om arealnøytralitet og bruk av arealregnskap legges til grunn for revisjon av planen.

Det innebærer at tiltak i planen som skal fremme energiproduksjon, energibruk og -effektivisering, klimatilpasning og reduksjon av klimautslipp, må legges til grunn at naturverdier bevares. I klartekst må tiltak gjennomføres gjennom transformasjon eller fortetting av allerede bebygde arealer, og klimatilpasning kan for eksempel skje gjennom restaurering av myr og åpning av bekker.

Generelt

Vi peker på at kommunen tidlig i arbeidet bør nedfelle noen grunnleggende prinsipper:

- Unngå å ta i bruk eller bygge ned arealer med sjeldne eller sårbare naturtyper, rødlistede arter og områder vernet etter naturmangfoldloven. Slike områder må gis varig beskyttelse. Dette vil gi et vesentlig bidrag til å bevare naturmangfoldet.
- Basere tiltakene på arealnøytralitet, det vil si at all framtidig energiutbygging eller klimatilpasning skjer på allerede nedbygde eller sterkt påvirkede arealer. Tap av natur må kompenseres ved restaurering eller ved å etablere tilsvarende naturverdier andre steder.
- Arealregnskap bør brukes som et verktøy for å synliggjøre planlagt og faktisk arealbruk, samt endringer i naturverdier over tid. Det må fastsettes et referansepunkt for regnskapet for å unngå det som ofte omtales som endringsblindhet. Tidligere nedbygde eller sterkt endrede naturområder bør inngå i dette regnskapet, slik at de kan identifiseres og prioriteres for restaurering.
- Det er viktig at reduksjon av klimautslipp ikke skjer på bekostning av verdifull natur. Utbygging av vannkraft, solkraft og ikke minst vindkraft krever store arealer og medfører betydelige naturinngrep der anleggene etableres. Infrastrukturen utenfor selve anleggene krever ofte betydelige arealer i tillegg, der naturkvalitetene blir tilsidesatt. Eksempler på dette er veinett og høyspentgater. Utbygging av fornybar energi i naturområder eller vassdrag må derfor unngås, slik Nes kommune allerede har påpekt i «Planprogram – Kommunedelplan for klima og energi 2027–2040».

Nærmere om sikring av verdifull natur

Vi viser til noen viktige naturtyper som må bevares.

- **Elver og strandsoner:** Vorma og Glomma med sideelver som Sagstuåa og Uåa.
- **Randsoner med skog:** Brede skogbelter langs elvene, særlig mellom elv og kulturlandskap. Trærnes røtter binder jorda og reduserer avrenning, noe som blir stadig viktigere etter hvert som klimaendringene gir økte nedbørmengder.
- **Våtmark og flomsoner:** Økt nedbør gir høyere vannstand i vassdragene, og våtmarkene fungerer da som svamper som absorberer vannet.
- **Myrområder:** Både torvmyrer og grasmyrer må bevares. Grøfting, nedbygging og nydyrking må unngås. Der grønning har tørket ut det meste av myra, må den restaureres. Sakkhusmåsan naturreservat er et eksempel på vellykket restaureringsarbeid. Tidligere torvuttak bør tilbakeføres til naturlig torvmyr.
- **Vann, tjern og myr i skog:** Randsoner mot hogst er påkrevd og må følges. Nedbygging av eldre skog må unngås, mens gammelskog, eventuelt urskog, må vernes mot hogst og andre inngrep. PEFC-reglene må legges til grunn.
- **Naturvernområder:** Disse må forvaltes og følges opp slik at vernet fungerer etter hensikten. Informasjon, håndheving av vernet og aktiv skjøtsel forutsettes ved behov. Dette må gjelde alle naturvernområder i kommunen.

Øvrig arealforvaltning med betydning for klima og energi

Det må unngås at eksisterende LNF-områder tas i bruk til energi- og klimatiltak. Kommunen bør opprettholde LNF-områdene uten å gi dispensasjon til slike formål.

Ved avklaring av korridor for ny E16 anbefaler BirdLife OA sterkt å utbedre dagens trasé for E16. Dette bidrar til å unngå nedbygging av produktivt jordbruksland, variert skog og områdene langs Glomma mellom Årnes og Nestangen. Samtidig er dette i tråd med areal- og transportdelen i planen, som har som mål å redusere transportbehovet og øke bruken av kollektivtransport, sykkel og gange.

Det er klare nasjonale føringer om å redusere tap av natur og naturmangfold. Det er viktig å unngå tiltak på myr, torvmyr, karbonrike arealer og annen verdifull natur. Samtidig bør restaurering av grøftede myrer og bekker lagt i rør prioriteres.

Sammenhengende blågrønne strukturer i Nes må prioriteres. Skoger og vassdrag er det som gjør naturen i Nes særlig verdifull. Dette har betydning både for naturopplevelser og rekreasjon og for arters overlevelse. Fragmentering av naturarealer er en av de største truslene mot biologisk mangfold.

Vi advarer mot å planlegge etablering av tekniske inngrep som vindkraftverk, veinett, boligbebyggelse og annen infrastruktur i skog og langs elver og vassdrag. Denne typen infrastruktur er i praksis irreversibel.

Dyrka mark må ikke nedbygges til energianlegg. Den må bevares slik at matproduksjon kan opprettholdes på en bærekraftig måte og samtidig ivareta naturmangfoldet. Eksempler på fuglearter på Norsk rødliste for arter 2021, og som hekker i kulturlandskap, er vipe (kritisk truet – CR), åkerrikse (kritisk truet – CR) og sanglerke (nær truet – NT).

Om forslag til planprogram

Kapittel 4, «Sentrale temaer for planarbeidet», er den delen av planprogrammet som beskriver hva komunedelplanen skal inneholde og hvordan arbeidet skal legges opp. Kapitlet er på under to sider og framstår som lite konkret. Det gir liten veiledning om hvordan planen skal utarbeides eller hvordan de ulike temaene skal vektlegges og følges opp. I høringsbrevet bes det om innspill til temaer og satsingsområder innen klima og energi som bør inngå i arbeidet med planen. Det bes også om tilbakemelding dersom planprogrammet oppleves som uklart eller mangelfullt.

Etter vårt syn bør alle aktuelle temaer og hvordan de skal følges opp, omtales i planprogrammet. Det gjelder for eksempel innen areal og transport, der målet er å redusere innbyggernes transportbehov og øke bruken av kollektivtransport, sykkel og gange. Hvordan disse målene skal nås, bør framgå av planprogrammet. Også innen fornybar energi bør planprogrammet si noe om hvilke energikilder kommunen vil prioritere framover og hvordan energisparing og energieffektivisering skal gjennomføres. Det vises til ambisiøse mål om 40 % reduksjon i energibruk i bygg og 40 % reduksjon i utslipp fra avfallsdeponier, begge innen 2030. Hvilke tiltak kommunen vil bruke for å oppnå slike utslippsreduksjoner, bør framgå og konkretiseres i planprogrammet.

Vennlig fughilsen

A handwritten signature in blue ink, appearing to read 'Knut Eie', written in a cursive style.

Håkan Billing
leder

Knut Eie (sign.)
naturvernkontakt Nes